

Tekstiilikulttuuria kaiken aikaa

Käsin tehtyjä merkityksiä, FT, dosentti Marketta Luutonen

Käsityönä valmistetut tuotteet ovat kuin päiväkirjamerkintöjä, jotka sisältävät tarinoita elämästä. Tarkastelen kulttuurista tuotetutkimusta lähinnä käsityötieteen näkökulmasta ja esitän esimerkkejä käsityötuotteista, jotka toimivat muistoina ja ihmissuhteiden symbolina. Olen kerännyt melko laajan pääasiassa neulomalla ja virkkaamalla valmistettuja asusteita käsittävän aineiston. Minua kiinnostaa esine sinänsä, käsityö ja se mitä nuo esineet kertovat ihmisistä.

Meillä jokaisella on elävä ja konkreettinen yhteys käsityöhön ja käsityönä valmistettuihin esineisiin. Luulisin, että useimpien kätköistä löytyy myös sukulaisten ja läheisten valmistamia tärkeitä esineitä. Vaikuttaa siltä, että käsityönä valmistetut esineet ovat erilaisia ja tärkeämpiä kuin teolliset massatuotteet. Käsityötuotteisiin näyttää kiinnittyneen jotain esineen valmistajasta ja hänen sekä tuotteen ja käyttäjän suhteesta ja ne tuntuvat kantavan mukanaan muistoja. Käsityöt siirtyvät usein ihmiseltä ihmiselle eikä niitä hävitetä kovin helposti. Tavoitteenani on lähestyä ihmistä esineiden avulla etsimällä merkityksiä ja koettamalla näin ymmärtää ihmisen toimintaa. Tekijä ei hallitse tuotteen kaikkia merkityksiä, mutta on luonut niille kiinnitysalustan. Tuotteet toimivat valmistajan, tilaajan, lahjoittajan, käyttäjän, tallentajan, tutkijan ja vastaanottajan kohtaamispaikkoina. Kaikkien osapuolten näkökulmasta ne merkitsevät erilaisia asioita, mutta yhdistävä tekijä on tuote.

Pohdin, miten voisin tarkastella käsityönä valmistettuja vaatteita ja asusteita ja ymmärtää, mikä on saanut ihmiset valmistamaan, käyttämään ja tallentamaan juuri nämä. Esineiden luokittelu värien, raitojen tai muiden kuvioiden, tekniikan, materiaalin, peukalon tai maantieteen tai vaikka valmistusajankohdan mukaan ei anna kuvaa koko ilmiöstä eikä auta riittävästi ymmärtämään ihmisen toimintaa. Omalta osaltaan tämä tarkastelu toimii kuitenkin hyvänä ja tarpeellisena taustana.

Monesti käsityö kytketään vahvasti perinteeseen. Perinteinen käsityö on yleensä käsin tehty käyttöesine, jonka valmistus on siirtynyt tietotaitona sukupolvelta toiselle. Se saatetaan myös rinnastaa kansantaitteeseen. Perinteen yhteydessä keskustellaan paljon siitä, mikä on oikea tapa valmistaa jokin esine. Hämmennystä aiheuttaa suhde muutokseen, onko perinteessä kyse mahdollisimman tarkasta kopioinnista, vai sisällöstä? En korosta rajoja vaan näen ilmiön muuttuvana ja kehittyvänä. Siten ymmärrän, että käsityöperinnettä syntyy jatkuvasti ja käsityö on vähemmän paikallista ja enemmän globaalia kun viestejä ja vaikutteita voidaan vaihtaa helposti. Paikallisuuden ovat korvanneet samasta asiasta kiinnostuneiden maailmanlaajuiset ryhmät. ”Käsityöfriikit” toimivat yli rajojen ja paitsi välittävät informaatiota sähköisesti saattavat kokoontua eri puolille maailmaa.